

Nositelia titulu *Čestný člen SBS* a ceny *Holubeho pamätná medaila za rok 2019*

RNDr. Miroslava Luxová, CSc.

Dr. Luxová, rod. Pašeková, sa narodila 24. januára 1954 v Banskej Štiavnici. Základné vzdelanie ukončila v r. 1969 vo svojom rodnom meste, kde podobne v r. 1973 ukončila strednú všeobecnovzdelávaciu školu. Z Banskej Štiavnice odišla do Bratislavy, kde v roku 1978 úspešne ukončila vysokoškolské štúdium v odbore biológia – fyziológia rastlín na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Následne pracovala krátke obdobie ako odborný pracovník na Ústave farmácie UK v Bratislave a od 1. 10. 1979 nastúpila na študijný pobyt na Ústav experimentálnej biológie a ekológie SAV. V roku 1981 získala titul „Doktor prírodných vied“ (RNDr.) a v rokoch 1985 – 1989 bola internou aspirantkou na Ústave experimentálnej biológie a ekológie SAV v Bratislave, kde v roku 1990 získala titul „Kandidát vied“ (CSc.). Od roku 1990 až po súčasnosť pracuje na Botanickom ústave (dnes CBRB) SAV, v súčasnosti ako samostatný vedecký pracovník. Dr. Luxová bola vedúcou 5 projektov VEGA, vedúcou koordinačnej sku-

piny 2 APVV projektov a tiež spoluriešiteľka niekoľkých domácich a zahraničných projektov. Absolvovala tiež dvakrát študijný pobyt na Arid Land Research Center Tottori v Japonsku.

Popri svojej vedeckej činnosti sa neúnavne venovala aj práci pre Slovenskú botanickú spoločnosť, ktorej členkou je od roku 1978. V rokoch 1993-1996 pôsobila ako tajomník fyziologickej sekcie Spoločnosti a v rokoch 2011-2014 ako podpredsedníčka SBS za fyziológiu rastlín. V rokoch 1994-2006 hájila záujmy slovenských fyziológov a SBS ako národný delegát vo Federácii európskych spoločností rastlinnej biológie (FESPB), ktorej členom je aj SBS. Trikrát bola členkou organizačného výboru tradičných koreňových sympózií, ktoré spoluorganizovala SBS. V roku 2004 je bol udelený titul Zaslúžilý člen SBS.

Za jej prínos k rozvoju fyziológie rastlín na Slovensku a dlhoročnú aktívnu prácu pre Spoločnosť jej bol v roku 2019 udelený titul Čestný člen SBS.

MAREK VACULÍK
predseda Fyziologickej sekcie SBS a podpredseda SBS pre fyziológiu
(Foto: M. Vaculík)

Profesor RNDr. Milan Ružička, DrSc.

29. mája 2019 oslávil úctyhodné životné jubileum. Je samozrejme, že takejto významnej osobnosti v oblasti krajinskej ekológie, vedeckému pracovníkovi akadémie a vysokoškolskému pedagógovi blahoželalo a zložilo hold veľa kolegov a odborníkov z ekologickej brandže. Publikovali sa početné laudácia (čiže chváloreči) a vyšli aj odborné ladené práce bibliografického charakteru. Za tie roky sa toho nazbieralo vrchovate, veď profesor Ružička stál pri zrode Ústavu biológie krajiny SAV (r. 1965), Oddelenia krajinnokoologických syntéz (r. 1975), Ústavu krajinskej ekológie SAV (r. 1990), jeho troch pobočiek (Banská Štiavnica, Košice, Nitra), výskumnej stanice

(Východná), 2 katedier (na Technickej univerzite vo Zvolene a Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre). Zakladal niekoľko časopisov [Biologické práce, Acta Geobiologica, Quaestiones Geobiologicae, ECOOP, Životné prostredie, Ekológia (Bratislava) a i.] a zorganizoval celú sériu medzinárodných sympózií, koordinoval množstvo vedeckých projektov a samozrejme aj sám hojne publikoval.

Na čo sa však už trochu zabudlo sú začiatky kariéry, či skôr vedeckej činnosti profesora Ružičku. A práve na pôde zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti, by som chcel zamerať pozornosť a oceniť jeho prácu na poli klasickej botaniky a geobotaniky. V roku 1951 nastupuje profesor Ružička ešte rok pred ukončením Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave na Slovenskú akadémiu vied a umení, kde pracoval ako tajomník subkomisie biologických, lekárskech a poľnohospodárskych vied a o rok neskôr ako tajomník sekcie biologicko-lekárskech vied. V roku 1952 ukončil vysokoškolské štúdium a pokračoval na akadémii vedeckou aspirantúrou v odbore botanika, špecializácia geobotanika. V tomto období sa zároveň podieľal na príprave a založení SAV. Potom pracuje ako zástupca vedúceho oddelenia geobotaniky a neskôr zakladá Oddelenie biológie a tvorby krajiny na Biologickom ústave SAV. Rok 1965 sa stáva pre neho zlomovým, zo spomínaného oddelenia zakladá samostatný ústav – Ústav biológie krajiny SAV. Od tohto obdobia už jeho kroky smerujú do nového vedného odboru – krajinskej ekológie. Tieto faktografické údaje som našiel v príspevku kolegyně Tatiany Hrnčiarovej a s jej dovolením ich prebral.

Ale naspäť k jeho botanickej etape života. Jeho prvým článkom bol v Biologickom zborníku SAV príspevok o morfológii listov gledičie trojtrňovej a tiež článok, kde sa venoval ďalším severoamerickým druhom – *Asclepias syriaca* a *Phytolacca americana*. To bol rok 1952 a tak to uvádza aj Bibliografia k flóre ČSR. Ďalšie publikácie som už čerpal z autobiografie oslávenca, ktorá vyšla v Nitre pred desiatimi rokmi. Z prác je zrejme, kde sa mladý vedec-botanik pracovne potuloval. Venoval sa predovšetkým borovicovým lesom a psamofilnej vegetácii na Záhorí, ktoré ho ako „rodeného prešpuráka“ najviac zaujali. Zaoberal sa pôvodnosťou týchto lesov v oblasti viatych pieskov Záhoria a intenzívne študoval ich ekológiu. Pri výskume vymýšľal nové metodické postupy, spôsoby ako nazbierané dáta najlepšie porovnávať a vyhodnocovať, kreslil schémy, nákresy a mapy, neúnavne kopal sondu za sondou a analyzoval do detailu zloženie pôdnych horizontov. Školiteľom mu bol docent dr. Jan Šmarda a ten ho navigoval aj v skúmaní funkcie bryocce-

nóz a lichenoflóry v týchto špecifických spoločenstvách. Spolupracoval veľmi účelne s Eduardom Krippelom a výsledky jeho peľových analýz z rašelinísk taktiež organicky začleňoval do svojich hypotéz a teórií. Púšťa sa do klasifikácie rastlinných spoločenstiev Záhoria a už v roku 1959 dokladá zápismi asociácie *Dicrano-Pinetum* a *Pineto-Quercetum* a na základe podrobného poznania vie odvodiť vývoj lesov v tomto území od borovicovo-brezovej tajgy z konca neskorého glaciálu s nepatrným zastúpením duba až po obdobie mladšieho atlantika, kedy sa podnebie oteplilo a zvlhčilo a tajgu nahradili listnaté lesy. K zlomu v prospech listnatých lesov na Záhori došlo vplyvom zmenených klimatických podmienok aj nastupujúcej činnosti človeka v období ca 3 500 rokov pred n. l. Borovica potom rástla v tamojších lesoch iba ako prímes, alebo vytvorila izolované ostrovčeky reliktných borín na najsuchších dunách.

Treba si uvedomiť, že mal možnosť študovať tieto porasty v oveľa zachovalejšej podobe než ako ich poznáme dnes, veď išlo o lesy založené koncom 19. storočia, kedy sa ešte nepoužívala celoplošná príprava pôdy. Preto v nich častejšie rástli dnes už vzácne druhy rastlín, napr. druhy rodu *Pyrola* (*P. chlorantha*, *P. rotundifolia*), *Chimaphila umbellata*, *Orthilia secunda* a iné. V roku 1960 mu vyšla rozsiahla štúdia o lesných spoločenstvách na Záhori v periodiku Biologické práce, ktoré ako som už povedal sám zakladal a redigoval. Jeden exemplár daroval riaditeľstvu Vojenských lesov a majetkov v Malackách a keďže tam pracoval aj môj otec, časom sa tento výťažok dostal do mojich rúk. Náhoda chcela, že to bola jedna z inšpirácií aj pre môj neskorší výskum borovicových lesov a sukcesie psamofytnej vegetácie na Záhori. Nakoniec aj moje publikačné prvotiny sa venovali biológii druhu *Asclepias syriaca* a oveľa neskôr som viedol dizertačnú prácu zameranú na výskum lichenoflóry v borovicových lesoch Záhoria – že by nejaké neviditeľné spojenie fungovalo?

Záhorie je pre geobotanika aj botanika isto inšpiratívne územie, ale predsa len aj kroky lokál-patriota musia smerovať ďalej. Profesor Ružička sa venoval Veľkej Fatre, Liptovskej kotline a už v roku 1961 sa zapájal do organizovania mapovania pre budúce dielo Geobotanická mapa. Stál na počiatku prác spojených s výstavbou vodného diela na Dunaji aj pri Liptovskej Mare a v týchto rokoch už definitívne opúšťa rolu tradičného geobotanika a stáva sa krajinným ekológom. Snáď posledná jeho botanická práca je o náleze *Trientalis europaea* na Záhori z roku 1967. Veľká škoda pre botaniku a veľká výhra pre krajinnú ekológiu. S prístupom, aký mal profesor Ružička od začiatku svojej vedeckej dráhy mohol aj na poli botanickom a geobotanickom vyorat' hlbokú brázdú. Nič to, členom Slovenskej botanickej spoločnosti zostal aj naďalej a pracoval (v rokoch 1971 – 1973 aj v Hlavnom výbore) v našej spoločnosti. A potom, keď už mal pocit, že je v nej málo aktívny požiadal o ukončenie členstva. To sme ako výbor jednohlasne odmietli a bol to aj dôvod aby sme práve pri jeho mene po prvý krát ustanovili štatút emeritného člena SBS.

Som veľmi rád a poctený, že z pozície predsedu SBS mu môžem aj touto cestou zaželať veľa zdravia a spokojnosti do ďalších dní a rokov jeho života. Súčasne, ako uznanie celoživotného prínosu pre slovenskú botaniku a celosvetovú ekológiu, mu Hlavný výbor SBS udeľuje Holubyho pamätnú medailu SBS.

MILAN VALACHOVIČ
predseda SBS
(Foto: P. Mered'a ml.)